

УДК 343.61

Особливості злочинів проти здоров'я особи, що вчиняються на замовлення

К. В. Катеринчук,

кандидат юридичних наук, доцент

Розглянуто одну з кваліфікуючих ознак складу злочину статтей розділу II «Злочини проти життя та здоров'я особи» – умисне тяжке тілесне ушкодження, що вчиняється на замовлення (ч. 2 ст. 121) Кримінального кодексу України. Досліджено визначення злочину, що вчиняється на замовлення, його етапи (заходи) та види. Дасится авторське визначення ознак злочину, що вчиняється на замовлення.

Ключові слова: злочин, здоров'я, замовлення, доручення, найт.

Катеринчук Е.В. Особенности преступлений против здоровья человека совершенные по заказу

Рассмотрен один из квалифицирующих признаков состава преступления статей раздела II «Преступления против жизни и здоровья человека» –умышленное тяжкое телесное повреждение, совершенное по заказу (ч. 2 ст. 121) Уголовного кодекса Украины. Исследованы определения преступления, совершаемого по заказу его этапы и виды. Автор предоставляет свое видение признаков преступления, совершаемого по заказу.

Ключевые слова: преступление, здоровье, заказ, поручение, наем.

Katerynchuk Cateryna. Features of crimes against health of the person made by request

In research one of characterizing signs of corpus of the article of division of II delict is considered “Crimes against life and health of person” - intentionally heavy bodily harm that is accomplished on the order (part is 2 articles 121) of the Criminal code of Ukraine.

Key words: crime, health, order, commission, recruitment, weapon.

Досліджуючи одну з кваліфікуючих ознак умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого на замовлення (ч. 2 ст. 121 КК), ми виявили, що даний «спосіб» вчинення цього злочину розглядався науковцями в розрізі

© Катеринчук Катерина Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент

п. 11 ч. 2 ст. 115 КК (умисне вбивство, вчинене на замовлення). Звісно відмінності даних статей лише в наслідках.

Вивчення злочинів, що вчиняються на замовлення, здійснювалося науковцями з позиції криміналістики, а саме розробки методики розкриття та розслідування даних злочинів. Але в цілому ця тематика в теорії кримінального права досліджувалася епізодично в працях В.П. Бахіна, А.І. Бородуліна, В.І. Боярова, В.Ф. Глазиріна, В.О. Коновалової, В.Ф. Левковського, Р.В. Локка, М.О. Селіванова, І.В. Сервецького, Б. Ф. Тимошенко, В.Ю. Шепітько, А.О. Шульги та ін.

Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» (далі – Постанова) дає роз'яснення умисного вбивства, вчиненого на замовлення (п. 11 ч. 2 ст. 115 КК): це умисне позбавлення життя потерпілого, здійснене особою (виконавцем) за дорученням іншої особи (замовника). Таке доручення може мати форму наказу, розпорядження, а також угоди, відповідно до якої виконавець зобов'язується позбавити потерпілого життя, а замовник – вчинити в інтересах виконавця певні дії матеріального чи нематеріального характеру або ж не вчиняти їх¹. Аналіз положення Постанови та дослідження науковців щодо вчинення злочину на замовлення свідчить про певні розбіжності в його розумінні.

Отже, вчинення злочину на замовлення – це діяння, спрямоване на умисне протиправне вчинення певного діяння (злочину), що може бути вчинене виконавцем як за дорученням, так і за домовленістю із замовником, де домовленість виступає у формі вільного волевиявлення з боку виконавця; відповідно до цього волевиявлення виконавець гарантує за певну винагороду (матеріального або нематеріального характеру) вчинити злочин, а замовник – вчинити або не вчинити в інтересах останнього певні дії матеріального чи нематеріального характеру. Таке поняття враховує не тільки злочини, що вчиняються організованими злочинними угрупованнями (за дорученням лідерів цих кримінальних структур), а й ті, що вчинені на побутовому ґрунті (коли замовник тільки наймає виконавця)². До дій матеріального характеру, зокрема, належать сплата виконавцеві винагороди, передача чи збереження прав на майно, звільнення від майнових зобов'язань тощо. Під діями нематеріального характеру розуміються будь-які дії, вчинення чи невчинення яких безпосередньо не пов'язане з матеріальними інтересами виконавця³.

Аналіз судової практики розгляду справ цієї категорії показав, що переважно мотивом вчинення тілесних ушкоджень на замовлення є користь.

¹ Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : Постанова Верховного Суду від 07.02.2003 № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

² Шульга А.О. Основи методики розслідування вбивств на замовлення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / А.О. Шульга ; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2003. – С. 8 – 9.

³ Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : Постанова від 07.02.2003 № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

Замовник передає або обіцяє передати виконавцю певну грошову суму чи іншу матеріальну винагороду, а виконавець за цю винагороду вчиняє замовлений злочин. Таке замовлення, як вбачається із матеріалів справи, було досягнуто у формі усної угоди, відповідно до якої обвинувачені зобов'язувалися побити потерпілого, а замовник в інтересах виконавців вчинити певні дії матеріального характеру, і не має значення, коли були вчинені обіцяні виконавцеві дії - до чи після вчинення злочину, чи виконав свою обіцянку замовник, збирався він це вчинити чи ні⁴.

З огляду на прийняте в кримінально-правовій літературі визначення готування до злочину та підготовки до вчинення злочину вирізняють комплекс заходів, що здійснюються злочинцями при підготовці до вчинення злочину на замовлення. Ці заходи охоплюють: 1) формування в особи наміру; 2) обрання виконавця (виконавців) злочину, а в необхідних випадках – посередника; 3) розробку плану; 4) вивчення даних про особу жертви; 5) обрання місця вчинення злочину; 6) вибір часу вчинення злочину; 7) підшукування зброї; 8) підготовку транспортних засобів; 9) орієнтацію стосовно обстановки на передбачуваному місці⁵. Деякі науковці об'єднують етапи (заходи) злочину на замовлення: 1) виникнення в організатора наміру і пошук ним посередника або безпосередньо виконавця; 2) розробка сценарію злочину. Цей етап також може тривати досить довго. Вивчається спосіб життя майбутньої жертви, розпорядок дня, звички, захоплення, з'ясовуються умови та форми охорони, якщо така є;

3) підготовка до вчинення конкретних, активних дій, спрямованих на виманювання жертви з квартири або її заманювання в конкретне місце, доведення жертви до безпорадного стану (алкогольне або наркотичне сп'яніння), організація засади або переслідування. Ці дії, залежно від плану вчинення злочину і розподілу ролей, можуть здійснюватися організатором, посередником або виконавцем. Слід зазначити, що даний етап не є обов'язковим, він взагалі може бути відсутнім⁶. Аналізуючи справи щодо нанесення тяжких тілесних ушкоджень, вчинених групою осіб на замовлення, встановлено, що більша їх частина вчинялася поетапно⁷.

⁴ Єдиний державний реєстр судових рішень Справа № 545/2107/14-к від 26 травня 2015 р. року Полтавський районний суд Полтавської області [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/44513125>; Єдиний державний реєстр судових рішень Справа № 1-169/2011 від 02 лютого 2015 року Смілянський міськрайонний суд Черкаської області [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42849493>

⁵ Костенко М.В. Криміналістична характеристика вбивств на замовлення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / М.В. Костенко ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2003. – С. 15 – 16.

⁶ Левковський В.Ф. Вбивства на замовлення як прояв організованої злочинності [Електронний ресурс] / В.Ф. Левковський, О.В. Усенко, М.Ю. Азаров // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2007. – Вип. 17. – С. 96-103. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/boz_2007_17_8.pdf

⁷ Єдиний державний реєстр судових рішень справа № 1806/1-8/11 від 07 жовтня 2011 року Ковпаківський районний суд м. Суми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/18660679>; Єдиний державний реєстр судових рішень справа № 588/1597/14-к від 27 травня 2015 року Охтирський міськрайонний суд Сумської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/44393869>

На думку А.О. Шульги, вчинення злочину на замовлення не означає вчинення його лише за дорученням. Поняття «замовлення» ширше і може містити два види цього злочину: перший – злочин за дорученням (яке частіше вчиняється в структурі організованої злочинності); другий – злочин за наймом (це, як правило, злочини, що вчиняються на побутовому рівні)⁸. Розподіл «видів» замовлення в кримінально-правовому значенні, на нашу думку, має сенс, позаяк це вплине на кваліфікацію і здійснюватиметься в межах ч. 2 ст. 121 КК та ч. 3, 4 ст. 27 КК.

Окрім того, на думку українських науковців, доречно внести певні зміни до КК України: по-перше, до згаданих у статті кваліфікованих видів катування (ст. 127 КК) обґрунтовується необхідність законодавчого визначення та закріплення відповідальності за вчинення катувань на замовлення⁹; по-друге, вчинення злочину на замовлення або з використанням зброї. Ця пропозиція викликана тим, що в більшості злочинів, що вчиняються на замовлення, характерне використання зброї та вибухових пристроїв. Причиною цього є відсутність централізованого контролю за виготовленням, придбанням, транспортуванням та збереженням зброї на території України, велика кількість якої надходить з численних «гарячих точок». Недостатньо ефективною є робота, спрямована на виявлення джерел надходження зброї та її нейтралізацію, а також попередження злочинів, пов'язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї¹⁰. На запити українського інституту дослідження екстремізму директор громадської організації «Українська стрілецька асоціація» Андрій Хаверчук у червні 2015 р. заявив, що в Україні нелегальної зброї – 6 млн. одиниць¹¹. Григорій Учайкін у вересні 2015 року повідомив, що на руках українців перебуває не менше 4,5 млн. одиниць зброї¹². Тобто від 11 до 14 одиниць зброї на 100 осіб без урахування законної.

Привертають увагу і регіональні особливості розповсюдження зброї. За даними МВС України, чисельність зареєстрованої зброї у співвідношенні на 100 осіб у окремих регіонах зростає¹³. За основу бралися показники Державної служби статистики України на 1 січня 2015 року¹⁴.

⁸ Шульга А.О. Цит. праця. – С. 8 – 9.

⁹ Денісова О.В. Кримінально-правова характеристика катування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / О.В. Денісова. – К. : Академія адвокатури України, 2014. – С. 15.

¹⁰ Костенко М.В. Вбивства на замовлення: криміналістична характеристика : монографія / Костенко М.В. / за ред. проф. Коновалової В.О. – Х. : Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. – С. 11-15

¹¹ Жди беды: у украинцев на руках 6 миллионов единиц нелегального оружия [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gian.com.ua/analytics/20150601/368327125.html>

¹² В Украине не менее 4,5 млн. стволов незаконного оружия – автор петиции [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.profi-forex.org/novosti-mira/novosti-sng/ukraine/entry/1008267472.html>

¹³ Вогнепальна зброя і злочинність. Відповіді на інформаційні запити Інституту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uire.org.ua/publikatsiyi/vognepalna-zbroya-i-zlochinnist-vidpovidna-informatsiyini-zapiti-institutu/>

¹⁴ Цивільна зброя в Україні: міфи та реальність. Українська дійсність і міжнародний досвід легалізації та контролю [Електронний ресурс] / [Герога Г.Ф., Зарубінський О.О., Петренко Б.М., Старовойтенко Р.В.]. – К. : Видавничий дім «АДЕФ-Україна», 2015. – С. 48-49. – Режим доступу : <http://uire.org.ua/doslidzhennya/tsivilna-zbroya-v-ukrayini-mifi-ta-realnist-ukrayinska-diysnist-i-mizhnarodniy-dosvid-legalizatsiyi-ta-kontrolyu/#more-2166>

Регіон	Кількість зброї	Рівень розповсюдження (чисельність на 100 чоловік населення)
м. Київ	90098	3,1
Волинська обл.	24330	2,3
Дніпропетровська обл.	59107	1,8
Київська обл.	47541	2,7
Львівська обл.	41509	1,6
Харківська обл.	47640	1,7
Україна	793877	1,8

Отже, умисне тяжке тілесне ушкодження, що вчиняється на замовлення (ч. 2 ст. 121 КК) має наступні ознаки:

- 1) дві та більше особи;
- 2) єдиний умисел у осіб, що вчиняють злочин;
- 3) на замовлення можна вчинити лише злочин, суб'єктивна сторона якого виражається виною у формі умислу (прямий чи непрямий);
- 4) матеріальний та нематеріальний характер;
- 5) можливий розподіл ролей, що вплине на формулу кваліфікації;
- 6) різні способи вчинення злочину та знаряддя.

Проаналізувавши літературу щодо охорони здоров'я особи від злочинних посягань та рішень судів, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень, пропонуємо внести зміни та доповнення до КК: до ст.127 КК як кваліфікуючу ознаку включити вчинення злочину на замовлення. Крім того, у зв'язку з тим, що злочини, які вчиняються на території України, на даний час масово вчиняються із застосуванням зброї, слід включити як одну з кваліфікуючих ознак умисного тяжкого тілесного ушкодження (ч. 2 ст. 121 КК) вчинення на замовлення або з використанням зброї.

Katerynchuk Cateryna. Features of crimes against health of the person made by request

In research one of characterizing signs of corpus of the article of division of II delict is considered "Crimes against life and health of person" - intentionally heavy bodily harm that is accomplished on the order (part is 2 articles 121) of the Criminal code of Ukraine.

This characterizing sign of intentional heavy bodily harm perfect on an order, part 2 articles 121 the Criminal code of Ukraine, examined by scientists in the cut of point of a 11 part 2 articles 115 (felonious homicide perfect on an order) the Criminal code of Ukraine, that is why as a conclusion, this subjects were investigated in the theory of criminal right episodically. Works of scientists and current legislation are in-process analysed, namely Resolution of plenum of Supreme Court of Ukraine "About judicial practice in businesses about crimes against life and health of person". But in maintenance of concept - a "commission of crime on an order" is certain divergences in his understanding and interpretation.

An author is carry out the analysis of judicial practice of consideration of criminal cases, namely intentional heavy bodily harm that is accomplished on an order, part 2 articles 121 the Criminal code of Ukraine and the brought own vision over of signs of crime that is accomplished on an order (two and more person; persons that commit crime have only intention; on an order it maybe to commit crime only, the subjective side of that is expressed by guilt in form intention (direct or indirect); material and non-material character; possible distribution of roles, that

will influence on the formula of qualification; different methods of commission of crime and instruments).

Being based on the definition of preparation accepted in кримінально-правовій літературі до злочину та підготовки до вчинення злочину, розрізняють комплекс заходів (стадій), що відбуваються злочинцями при підготовці до вчинення злочину за наказом і встановлено, що більша частина з них виконана етапно-етапно. Ці заходи охоплюють: а) формування в осіб наміру; б) вибір виконавця (виконавців) злочину, і в необхідних випадках - посередника; в) розробку плану; г) збирання даних про обличчя жертви; д) вибір місця злочину; е) вибір часу вчинення злочину; ж) шукання зброї; з) підготовка транспортних засобів; и) орієнтація в стосовно до ситуації на передбачуваному місці. Є вчені, які в своїх дослідженнях об'єднують стадії (заходи) злочину за наказом, але їхні риси залишаються незмінними.

Автором підтримується висновок вчених, стосовно до типів виконання умисного тяжкого тілесного злочину ("by" proxy and "after наймом") що виконано за наказом, що має сенс в кримінально-правовому відношенні, так як це вплине на кваліфікацію.

Аналізуючи літературу, в стосовно до здоров'я захисника від кримінальних порушень і рішення суду, що встановлено в Єдиному державному реєстрі рішень суду, автором висновок, стосовно до внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України. Названо статтю 127 (Тортюра) Кримінального кодексу України, як включити ознаку виконання злочину за наказом. Крім того, в зв'язку з тим, що на цей час, що виконано на території України, злочин виконано з застосуванням зброї, було висновок, що до ознак характерних ознак умисного тяжкого тілесного злочину, що виконано за наказом, частини 2 статті 121 Кримінального кодексу України виконання за наказом або з використанням зброї.

Key words: crime, health, order, commission, recruitment, weapon.

УДК 343.21

Вплив правової інтеграції на кримінальне право України

О. М. Шармар,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

Розглядається співвідношення понять «правова інтеграція» та «інтеграція права». Зазначається, що категорія «правова інтеграція» є комплексною і охоплює всі об'єднані процеси, які виникають у праві. Інтеграція у праві є різновидом внутрішньосистемної правової інтеграції. Розкриваються основні методи правової інтеграції в кримінальному праві, спрямовані на регулювання інтеграційних (міжнародно-правових) відносин, а саме: гармонізація, адаптація, стандартизація, імплементація (рецепція, уніфікація, інкорпорація, трансформація тощо). Констатується, що, застосовуючи ці методи, український законодавець не завжди враховує специфіку законодавства України про кримінальну відповідальність.

© Шармар Ольга Михайлівна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ